

Hoogconjunctuur op de arbeidsmarkt

Delen allochtonen in de pret?

1. Inleiding

De economische hoogconjunctuur vertaalde zich in een spectaculaire terugloop van de werkzoekenden: het aantal autochtone niet-werkende werkzoekenden kromp tussen december 1995 en december 2000 met bijna 50%, van 258.287 tot 135.585.

Hoe verliep het intussen met de allochtonen? Konden zij eveneens de vruchten plukken van de hoogconjunctuur, of ging die aan hen voorbij?

2. Definities

In deze topic hanteren wij volgende definities:

- “genaturaliseerden”: Belgen en andere EU-onderdanen van Turkse, Afrikaanse of Aziatische origine (het gaat vooral om Maghrebijnen en Turken), onafhankelijk van de wijze van nationaliteitsverwerving”¹ allochtonen: personen die niet van EU-origine zijn (dus inclusief de “genaturaliseerden” hierboven vernoemd)
- Maghrebijnen en Turken: allochtonen afkomstig uit de Maghreb (Algerije, Marokko, Tunesië) en Turkije, inclusief de “genaturaliseerden
- EU’ers: de niet-allochtonen, d.w.z. alle personen met een EU-nationaliteit, maar exclusief “genaturaliseerden” hierboven vernoemd

- Nationale groep: indeling volgens land van oorsprong; deze term dekt beter de lading dan de term etnie²
- In deze tekst wordt bij de omschrijving van de begrippen "allochtoon" en "EU-burger" in principe uitgegaan van de origine en niet van de nationaliteit, tenzij anders vermeld.
- Niet-werkende werkzoekenden worden afgekort als nwwz.
- Uitkeringsgerechtigde volledig werkloze werkzoekenden worden afgekort als uvw.

3. Evolutie van het aantal allochtone niet-werkende werkzoekenden (nwwz)

Blijkens volgende tabel is het aantal allochtone niet-werkende werkzoekenden (nwwz) sedert december 1995 opgeklommen van 19.433 tot 24.000 eenheden (+ 23,5%), en dit terwijl het aantal nwwz autochtone EU'ers daalde met 47,5%. Voor de belangrijkste allochtonen subcategorie, de Maghrebijnen en Turken was er nagenoeg een status-quo in vergelijking met 1995.

Tabel 1 - Aantal nwwz december 1995-2000

Dec	Mannen		Vrouwen		Mannen + vrouwen	
	Allochtonen	Magrebijnen & Turken	Allochtonen	Magrebijnen & Turken	Allochtonen	Magrebijnen & Turken
1995	11.790	9.489	7.643	6.289	19.433	15.778
1996	12.507	9.824	8.765	7.064	21.272	16.888
1997	12.601	10.043	9.179	7.466	21.780	17.509
1998	12.118	9.541	9.569	7.602	21.687	17.143
1999	12.108	9.073	9.926	7.573	22.034	16.646
2000	13.368	8.618	10.632	7.123	24.000	15.741

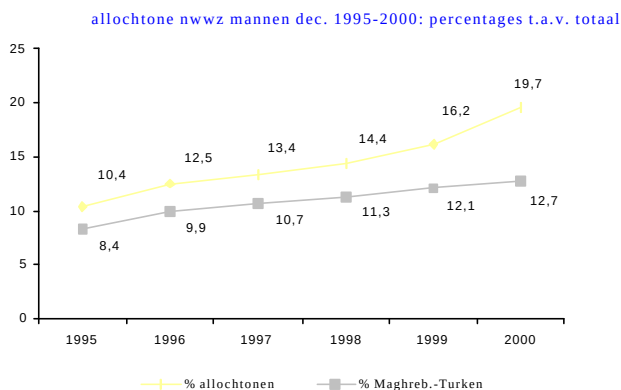
Het laatste jaar steeg het aantal allochtone nwwz fluks.

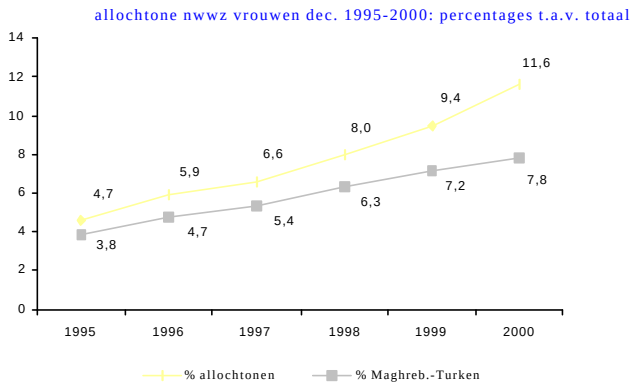
Volgende 2 grafieken geven de evolutie weer van de *aandelen* van zowel alle allochtone nwwz, als van de Maghrebijnse en Turkse nwwz, dit in verhouding tot het totaal aantal nwwz. Op dit ogenblik zijn reeds 19,7% van alle mannelijke nwwz allochtoon (bijna een verdubbeling van het aandeel sinds december 1995). Bij de vrouwen steeg het aandeel van de allochtonen nog meer: (van 4,7% tot 11,6%).

Het aandeel van de Maghrebijnse en Turkse nwwz steeg veel minder: de stijging concentreert zich dus bij de *andere* nationale groepen (Russen, Aziaten, Afrikanen...).

Dit betekent dat aangroei van het aandeel allochtonen vooral is toe te schrijven aan de immigratie van nieuwkomers (vooral asielzoekers), en aan de administratieve regularisatie-campagne voor illegaal in het land verblijvende vreemdelingen sinds april 2000. De meeste van deze mensen zijn niet uitkeringsgerechtigd.

Grafiek 1 en 2 – Aandelen van de allochtone Nwwz (dec. van elk jaar)

4. Evolutie van het aantal allochtone uitkeringsgerechtigde volledig werkloze werkzoekenden (uvw's)

Het verloop van het aantal allochtone uitkeringsgerechtigde volledig werkloze werkzoekenden vertoont wel degelijk **een gunstige trendbreuk voor het afgelopen jaar, althans voor de mannen.**

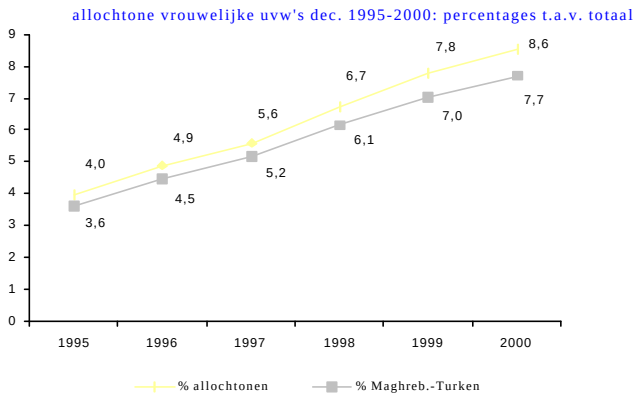
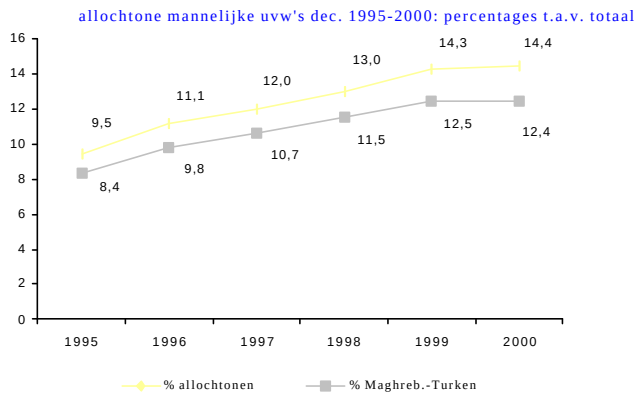
Voor de eerste keer sinds vele jaren is immers het aantal Maghrebijnse en Turkse mannelijke uvw's het afgelopen jaar iets sterker gedaald (-16,3%) dan dat van de autochtone EU-burgers (-15,5%). Bij de Maghrebijnse en Turkse vrouwen doet zich dit fenomeen nog niet voor, wat wellicht te maken heeft met hun nog steeds stijgende participatiegraad, toch was ook bij hen de absolute daling vrij behoorlijk (-9%).

Tabel 2 - Aantal Uvw's dec. 1995-2000

Dec	Mannen		Vrouwen		Mannen + vrouwen	
	Allochtonen	Magrebijnen & Turken	Allochtonen	Magrebijnen & Turken	Allochtonen	Magrebijnen & Turken
1995	8.512	7.528	5.409	4.926	13.921	12.454
1996	8.455	7.451	5.784	5.301	14.239	12.752
1997	8.720	7.720	6.296	5.795	15.016	13.515
1998	8.276	7.340	6.452	5.916	14.728	13.256
1999	8.016	7.008	6.504	5.884	14.520	12.892
2000	6.808	5.865	5.962	5.362	12.770	11.227

De evolutie van de aandelen van de allochtone uvw's vindt men in volgende 2 grafieken

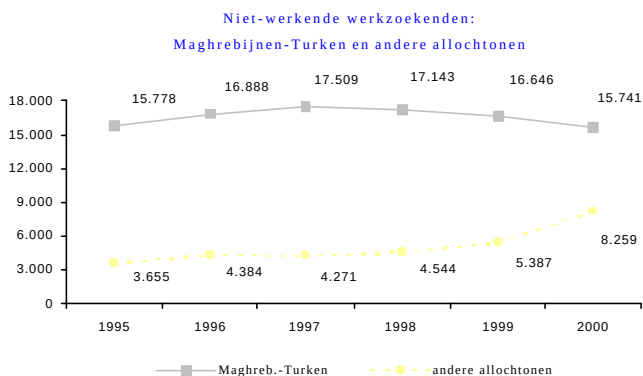
Grafiek 3 en 4 – Aandelen van de allochtone Uvw's (dec. van elk jaar) in het totaal

5. Maghrebijns-Turkse nwwz en andere allochtone nationale groepen

Het sterke verschil in de evolutie van het aantal Maghrebijns-Turkse nwwz vergeleken bij die van de andere allochtone nationale groepen springt in het oog uit volgende grafiek

Grafiek 5 - Aantal allochtone Nwwz naar nationale groep (dec. van elk jaar)

Onderstaande tabel geeft weer in welke mate de verschillende nationale groepen aan belang toenamen sinds 1995 en sinds 1999. Meest opvallend is de zeer sterke stijging van het aantal nwwz uit de ex-Sovjetunie, en in mindere mate, uit Azië, Oost-Europa en zwart Afrika.

Tabel 3 - Nwwz naar nationale groep³ - 1995-2000

Nationale groep	Nwwz	%	2000/1995	2000/1999
Azië	1.569	6,5%	7,5	1,9
Z./C. Amerika – Caraïben	392	1,6%	5,6	1,5
Albanië	156	0,7%	8,2	1,4
Ex-Sovjetunie	1.508	6,3%	25,1	3,3
Afrika sub-Sahara	2.160	9,0%	5,1	1,6
(Ex)- Joegoslavië	947	3,9%	3,7	1,3
Oost-Europa	741	3,1%	3,3	1,7
Magreb	5.401	22,5%	0,9	1
Turkije	3.938	16,4%	0,6	0,8
"Genaturaliseerden" (vooral Magrebijnen en Turken)	6.787	28,3%	1,8	1
Vluchtelingen/vaderlands- lozen	180	0,8%	0,3	0,4
Land niet gekend	112	0,5%	0,1	0,2
Overige (W.-Europa/ N.-Amerika/Australië)	109	0,5%	0,9	1,3
Totaal	24.000	100%	1,2	1,1

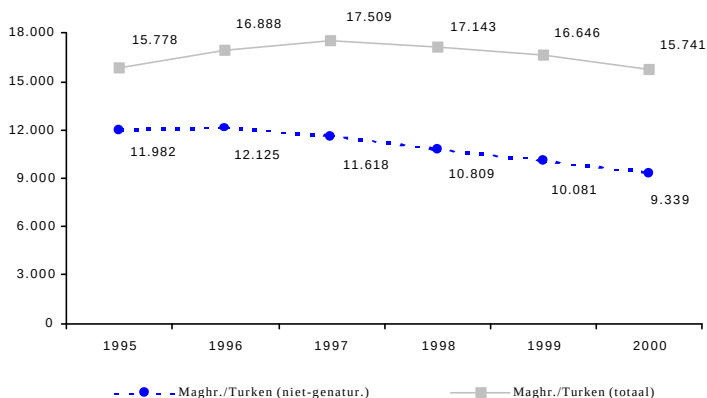
De sterke stijging van het afgelopen jaar kan voor een groot deel verklaard worden door de inschrijving als werkzoekenden van regularisatie-aanvragers. Wij ramen het aantal dat zich sinds 15 april 2000 inschreef (meestal als vrije werkzoekenden) op 3.239 eenheden. Op 31.12.2000 was nog 70% van hen (2.276 eenheden) ingeschreven al nwwz.

6. Meerwaarde van de etnische cijfers voor beleidsvoorbereidend onderzoek

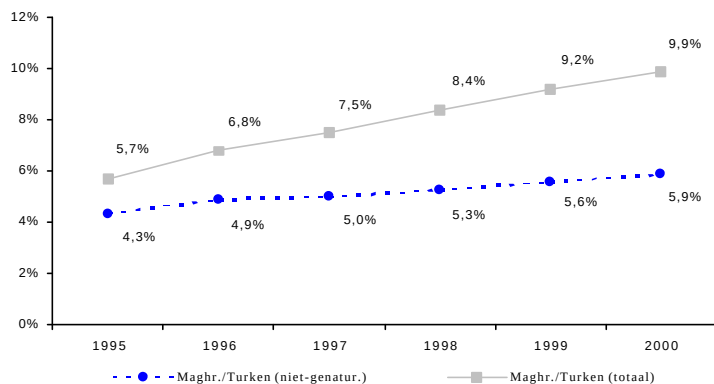
Cijfers over de werkzoekende allochtonen populatie *zonder* de genaturaliseerden kunnen de illusie wekken dat het al jaren de goede kant uit gaat.

Onderstaande 2 grafieken tonen de evolutie van de werkzoekendenpopulatie volgens het eerder administratieve begrip *nationaliteit*, vergeleken bij die volgens de *nationale groep* (etnie). In beide volgende grafieken geeft de vette lijn (evolutie volgens nationale groep) een beeld van wat in de realiteit gebeurt, de onderste stippellijn is in feite gezichtsbedrog. Indien men immers uitgaat van de *nationaliteit*, dan verdwijnen werkzoekende allochtonen die in de loop van de tijd Belg worden immers uit die onderste curve, waardoor die artificieel lager komt te liggen. De grafieken onderstrepen nog maar eens de relevantie van de gevolgde methodologie voor beleidsvoorbereidend onderzoek⁴.

Grafiek 6 – Maghrebijnse en Turkse nwwz: absolute cijfers (dec. 1995-2000)

Grafiek 7 – Maghrebijnse en Turkse nwwz: % t.a.v. totaal aantal nwwz (dec. 1995-2000)

7. Conclusies

- De economische hoogconjunctuur van de voorbije jaren heeft slechts een beperkte impact gehad op het verloop van de werkloosheid onder de allochtonen: hun aandeel in de totale werkzoekendenpopulatie blijft sinds 1995 onophoudelijk stijgen. Weliswaar daalde het aantal Maghrebijnse en Turkse uitkeringsgerechtigde werkloze mannen vanaf 1997, maar deze daling hield tot vorig jaar geen gelijke tred met de daling bij de autochtonen. De vrouwelijke werkloosheid steeg vooral als gevolg van de stijgende participatiegraad. De spontane marktkrachten volstonen blijkbaar niet om het probleem van de allochtone werkloosheid op te lossen. Men kan dus ook vrezen dat een teruggang van de conjunctuur, zonder krachtige positieve tegenacties, de allochtone werkloosheid zowel in absolute als in relatieve termen opnieuw zou doen opflakkeren.
- De nieuwe immigratiegolf stelt het arbeidsmarktbeleid bovendien voor nieuwe uitdagingen.
- Toch was er in het jaar 2000 een kentering waar te nemen: voor het eerst was de daling van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werkloze werkzoekende Maghrebijnse en Turkse mannen iets sterker dan bij de autochtonen.
- De uitzonderlijk sterke absolute toename van het aantal werkzoekende allochtonen in het jaar 2000 valt volledig op het conto te schrijven van allochtonen uit nieuwe migratielanden, vooral uit de ex-Sovjetunie, in mindere mate uit Azië, Oost-Europa en Afrika (sub-Sahara). Deze tendens was reeds eerder ingezet. De stijging in 2000 is echter voor een goed deel “administratief”, en houdt verband met de regularisatie-operatie voor vreemdelingen zonder papieren.
- De methode van de VDAB om genaturaliseerde allochtonen in beeld te brengen, heeft er toe bijgedragen dat het probleem niet door optisch bedrog werd weggegomd.

- Ondanks alles blijft de werkloosheid van de allochtonen buiten proporties. Dit is het gevolg van de bestaande discriminatie op de arbeidsmarkt, de gebrekkige kwalificaties en talenkennis van vele allochtonen, en de mindere beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt bij vele allochtone vrouwen, gelinkt aan het traditionele rollenpatroon. Tijdens het afgelopen jaar leverde de VDAB inspanningen om de participatie van de allochtonen in de trajectwerking op te voeren. Met succes! In 2000 was er een sterke stijging van het aantal allochtonen dat opgenomen werd in de sollicitatietrainingen, de persoonsgerichte vormingen (inz. Nederlands voor anderstaligen), en de opleidingen op de werkvloer. Het aantal allochtone cursisten in beroepsopleiding daarentegen steeg nog onvoldoende.

1 De VDAB hanteert sinds enkele jaren een computerprogramma om "genaturaliseerde" Maghrebijnen en Turken te "herkennen" op basis van hun naam en voornaam. Deze gegevens worden enkel voor statistische doeleinden gebruikt. Genaturaliseerde allochtonen die zich echter vrijwillig laten registreren (labelen) als allochtoon, kunnen ook door het VDAB-personeel individueel geselecteerd worden voor specifieke acties. Een "herkende" allochtoon met Belgische nationaliteit die weigert zich te laten registreren, kan echter niet individueel als allochtoon geselecteerd worden.

2 Vb.: Koerden uit Turkije, Berbers uit de Maghreb.

3 De categorieën "Vluchtelingen en vaderlandslozen", en "Land niet gekend" werden administratief uitgezuiverd, zodat de schommelingen over de jaren heen weinig betekenis hebben.

4 De VDAB gebruikt een computerprogramma dat via namenherkenning enkel genaturaliseerde Maghrebijnen en Turken detecteert: wie een Maghrebijnse of Turkse naam én voornaam heeft wordt gedetecteerd (er zijn ongeveer 210 gemengde gevallen: nwwz met een Maghrebijnse familienaam en een Europese voornaam of vice-versa: zij worden niet meegeteld (tenzij ze zich toch als allochtoon willen laten registreren, wat het geval is voor ongeveer 1 op 4). Gezien het kleine aantal overblijvende gevallen (± 150 op 15.741 Maghrebijnen en Turken) is hun aantal verwaarloosbaar.

De reden waarom we enkel Maghrebijnse en Turkse genaturaliseerden opsporen is zuiver praktisch: het zou onbegonnen werk zijn een namenherkenningsprogramma op te stellen voor alle nationale groepen, temeer dat bv. vele Kongolezen of Russen voornamen dragen die evenzeer in België of West-Europa gebruikt worden. Bovendien is het aantal recent geïmmigreerde genaturaliseerde Russen, Kongolezen, ...nog steeds erg klein. De (weinige) genaturaliseerde andere Afrikanen en Aziaten die zich laten registreren worden trouwens wél meegerekend.